

Олександр АГАПІЙ

здобувач освітньо-професійної програми

«Менеджмент закладів охорони здоров'я» ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу ТНЕУ Ірина ДЕМКІВ

ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНЦІ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Забезпечення широкого доступу до медичних послуг, одночасно покращуючи якість обслуговування та оптимізуючи витрати, є актуальною проблемою для систем охорони здоров'я у всьому світі. Одним із альтернативних варіантів вирішення цього завдання, який впливає на усі ці складові, є створення конкурентного середовища і розвиток конкуренції у цій галузі.

Серед менеджерів охорони здоров'я не існує єдиного підходу щодо того, наскільки конкуренція є прийнятною у сфері охорони здоров'я. Досить часто дискусія ведеться на підставі певних ідеологічних припущень чи інтересів, а не на підставі аргументів, що базуються на доказах, що унеможливило досягнення повного консенсусу навколо цього питання [1]. Крім того, країни значно відрізняються між собою за багатьма параметрами щодо збереження здоров'я населення, мають різні національні цінності і визначені цілі для своїх систем охорони здоров'я. Тому поняття “конкуренція” може мати різне змістове наповнення залежно від очікуваного результату, що впливатиме на реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, особливо на локальному рівні. Враховуючи як різноманітність моделей, на основі яких функціонують національні системи, так і регулярні зміни, що відбуваються в країнах, де час від часу на користь конкурентних сил впливають політичні чинники, мабуть, не дивно, що ми не маємо достатніх доказів порівняння різних практик, щоб вирішити цю дискусію. Питання полягає у тому, чи можуть системи охорони здоров'я, засновані на конкуренції, бути успішнішими, і як застосування конкуренції відрізнятиметься від звичайної медичної практики.

Система охорони здоров'я України характеризується специфічними невдачами впродовж останніх десятиліть, що має певні об'єктивні та суб'єктивні причини, але використання нових підходів у процесі формування державної політики на сучасному етапі і реалізація реформи системи охорони здоров'я в Україні дають підстави до оптимізму. Уряд несе відповідальність за максимізацію інтересів та можливостей кожного громадянина скористатися правом на охорону здоров'я. Тому створення ринкової економіки у сфері охорони здоров'я, де враховуються як витрати, так і вигоди, і підтримання конкуренції є одним із стратегічних підходів уряду. Однак, розвиваючи конкурентоспроможне середовище, необхідно не лише враховувати інтереси

конкуренції, а й інтереси охорони здоров'я.

У працях науковців можна знайти багато аргументів як на користь конкуренції серед медичних працівників чи медичних закладів, так і проти конкуренції. Один із найсильніших аргументів на користь конкуренції полягає у тому, що її можна спроектувати та розвинути. Це може допомогти створити потужні стимули для заохочення надавачів послуг до інновацій, до забезпечення вищої якості надання медичних послуг за нижчою ціною.

В умовах контрольованого ринку конкуренція все ж таки призводить до неухильного поліпшення якості послуг та зниження їх вартості, використання та впровадження нових технологій чи кращих методів та способів надання допомоги, а також до розширення ринку послуг для задоволення потреб більшої кількості споживачів. Конкуренти, які досягають успіху, процвітають і ростуть, а слабкі суперники реструктуруються або об'єднуються.

Рівень відповідної конкуренції надавачів медичних послуг може змінюватися залежно від виду самих послуг. Фахівці застерігають, що для вузькоспеціалізованих послуг конкуренція повинна бути доволі обмежена або використана дуже зважено, щоб забезпечити якість та уникнути надмірної пропозиції послуг. І, навпаки, зростаюча конкуренція може стати ефективним механізмом підвищення якості та ефективності менш спеціалізованих послуг, насамперед за межами лікувальних закладів на рівні надання первинної допомоги. На етапі створення умов для розвитку конкурентоспроможного середовища розробникам державної політики необхідно враховувати той факт, що ціна для більшості споживачів послуг поки є дуже вагомим чинником, і пацієнт не завжди здатен об'єктивно оцінити рівень фахівця чи необхідність та цінність запропонованих лікувально-профілактичних заходів. Тому основним видом конкуренції, яка є зрозумілою для споживача (пацієнта) у сфері охорони здоров'я, на сьогодні є цінова конкуренція. Хоча це не єдиний вид конкуренції, проте в сучасних складних економічних та суспільних умовах він сприймається споживачами (пацієнтами) як основний фактор при виборі і медичного закладу, і переліку послуг, часто надаючи перевагу лікарю, який призначає дешевші препарати та процедури [2].

Традиційна конкуренція в галузі охорони здоров'я враховує один або декілька елементів (наприклад, ціна, якість, зручність та доступність послуги). Однак конкуренція може також базуватися на нових технологіях та інноваціях. Ключова роль конкурентних відносин полягає у посиленні потенціалу та створенні механізму, що спрямований на зменшення витрат на охорону здоров'я при збереженні якості послуг. Конкуренція зазвичай усуває ту неефективність, яка в багатьох випадках призводить до високих витрат, пов'язаних із лікувально-діагностичним процесом, які у підсумку будуть відображатися на пацієнтах через високу вартість медичних послуг та витрати на лікування.

Науковці аргументують, що медична допомога кращої якості може коштувати дешевше тому, що передбачає більш точний діагноз, менше ускладнень і помилок, менш інвазивне лікування, швидше видужання, зниження ризиків і ускладнень у процесі перебігу хвороби. Конкуренція, що націлена на результат, може запустити і, як вони переконані, обов'язково запустить, процеси покращення якості та ефективності.

Існує твердження, що забезпечення конкуренції, пов'язаної з охороною здоров'я, є концептуально недосконалим та непродуктивним процесом. Для того, щоб системи охорони здоров'я на основі конкуренції досягли успіху, забезпечення конкуренції повинно бути дуже регламентованим та суворим. І, як свідчить голландський досвід, лобіювання інтересів окремих груп може супроводжуватися відхиленням від стандартних вимог і сприяти зацікавленням медичним компаніям, що відбувається внаслідок зменшення користі для збереження здоров'я.

Свобода вибору є основною рушійною силою конкуренції на вільному ринку в інших секторах та базою європейської цінності. У секторі охорони здоров'я через нестабільність інформації між пацієнтами та лікарями і нестачу страхового ринку конкуренція не може залишатися нерегульованою. Тим не менш, без будь-якої конкуренції як у минулому, так і з системою розподілу ресурсів, яка повністю відключена від вибору пацієнтів, було б неможливим створення надійних економічних стимулів серед постачальників послуг та інших учасників ринку медичних послуг. Конкуренція в сфері охорони здоров'я має здійснюватися не за ціною, а за цінністю для пацієнта (і забезпечити реалізацію такого підходу в сучасних умовах можуть лише самі медичні працівники) [3].

Таким чином, позиція щодо доцільності конкуренції в охороні здоров'я є політичною та культурною проблемою, яка пов'язана з цінностями, властивими системам охорони здоров'я різних країн. Загалом, запровадження конкуренції позитивно оцінюється як потенційний механізм підвищення ефективності та продуктивності та покращення здоров'я населення. Той факт, що конкуренція може розглядатися як "проблема", так і як "рішення", є ознакою вирішальної ролі контексту в розумінні потенціалу ринкових сил для вдосконалення системи охорони здоров'я.

Використані джерела

1. Dash, P., Meredith, D. (2010). When and how provider competition can improve health care delivery. *McKinsey Quarterly*, Vol. 10. pp. 30-41.
2. Чухно І. А. Конкуренція в сфері охорони здоров'я. URL: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/13175>.
3. Демків І. О. Особливості прояву конкуренції в сфері охорони здоров'я. Модернізація менеджменту системи охорони здоров'я в умовах проведення медичної реформи: Матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Тернопіль- Кам'янець-Подільський. 2018. С.86-90.